U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Marie Žiškové, a soudců JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Filipa Dienstbiera v právní věci žalobců: **a) L. V., b) V. V.** a **c) M. V.,** všichni zastoupeni Mgr. Zuzanou Candigliota, advokátkou se sídlem Burešova 6, Brno, proti žalovanému: **Nejvyšší správní soud,** se sídlem Moravské náměstí 6, Brno, v řízení o námitce podjatosti vznesené žalobci ve věci vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 4 As 46/2016,

takto:

Soudci třetího senátu Nejvyššího správního soudu Mgr. Radovan Havelec, JUDr. Jaroslav Vlašín a JUDr. Jan Vyklický **nejsou vyloučeni** z projednávání a rozhodování v řízení o kasační stížnosti vedeném u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 4 As 46/2016.

Odůvodnění:

[1] Žalobci se u Krajského soudu v Brně žalobou domáhali ochrany před nezákonným zásahem, kterého se měl dopustit žalovaný Nejvyšší správní soud zveřejněním rozsudku ze dne 19. 12. 2014, č. j. 4 Ads 194/2014 - 30, včetně osobních a citlivých údajů žalobců. Krajský soud žalobu zamítl. Žalobci nyní proti tomuto rozsudku brojí kasační stížností. Tato kasační stížnost byla v souladu s rozvrhem práce přiřazena k pojednání čtvrtému senátu Nejvyššího správního soudu, tedy senátu, který se na úkonu, ve kterém je spatřován zásah, bezprostředně podílel. Soudci čtvrtého senátu předsedovi senátu oznámili svoji podjatost ve věci. Předseda soudu následně dle pravidel rozvrhu práce pro zastupování na místo čtvrtého senátu určil členy třetího senátu, tj. senátu složeného ze soudců uvedených ve výroku.

[2] Následně žalobci vznesli námitku nejen proti soudcům třetího senátu, ale vůči všem soudcům Nejvyššího správního soudu. Tuto námitku odůvodnili tím, že Nejvyšší správní soud je v projednávané věci v postavení žalovaného. Považují za absurdní, aby žalovaný soud rozhodoval v rámci opravného prostředku sám o sobě. Všichni soudci mají poměr k věci - všichni soudci totiž na internetu zveřejňují rozsudky způsobem, který je předmětem žaloby. Stejně tak mají všichni soudci i poměr k účastníkovi řízení, neboť jsou zařazeni k činnosti u žalovaného. Všichni soudci mají i poměr k zástupci účastníka, kterým

je předseda žalovaného, disponujícímu množstvím oprávnění vůči soudcům Nejvyššího správního soudu. Z uvedeného žalobci dovozují porušení práva na spravedlivý proces. Závěrem námitky rovněž uvedli, že nechtějí ochromovat činnost soudů, ale že není jejich vina, že situace, kdy je žalovaný Nejvyšší správní soud, není legislativně dořešena.

[3] Soudci třetího senátu Nejvyššího správního soudu Mgr. Radovan Havelec, JUDr. Jaroslav Vlašín a JUDr. Jan Vyklický k námitce uvedli, že se necítí být podjati, ani jim nejsou známy skutečnosti, které by mohly ovlivnit jejich nezávislost a nestrannost při rozhodování. Dále shodně uvedli, že samotná skutečnost, že ve věci je žalovaným Nejvyšší správní soud, jim nebrání v nestranném rozhodování ve věci.

[4] Při posuzování důvodnosti námitky podjatosti vycházel Nejvyšší správní soud z ustanovení § 8 odst. 1 s. ř. s., které stanoví, že *„[s]oudci jsou vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Vyloučeni jsou též soudci, kteří se podíleli na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení. Důvodem k vyloučení soudce nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávané věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech.“*

[5] Problematikou podjatosti soudce se opakovaně zabýval Ústavní soud. Např. v nálezu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05 konstatoval, *„že vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci má být založeno nikoliv na skutečně prokázané podjatosti, ale již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti“* (srov. též nález sp. zn. I. ÚS 167/94 ze dne 27. 11. 1996). V uvedeném nálezu však zároveň uvedl, *„že subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání, rozhodování o této otázce se však musí dít výlučně na základě hlediska objektivního. To znamená, že otázka podjatosti nemůže být postavena nikdy zcela najisto; nelze ovšem vycházet pouze ze subjektivních pochybností osob zúčastněných na řízení, nýbrž i z hmotněprávního rozboru skutečností, které k těmto pochybnostem vedou.“*

[6] Ústavní soud v tomto svém nálezu také poukázal na skutečnost, že rovněž judikatura Evropského soudu pro lidská práva vychází z dvojího testu nestrannosti soudce: subjektivní test je založen na základě osobního přesvědčení soudce v dané věci (*personal conviction of a particular judge*), objektivní test sleduje existenci dostatečných záruk, že je možno v tomto ohledu vyloučit jakoukoliv legitimní pochybnost (*guarantees sufficient to exclude any legitimate doubt in this respect).* V této souvislosti Ústavní soud citoval rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 4. 1994, *Saraiva de Carvalho proti Portugalsku*, stížnost č. 15651/89 a rozsudek téhož soudu ze dne 20. 5. 1998, *Gautrin a další proti Francii*, stížnost č. 21257/93.

[7] Žalobci namítli, že všichni soudci Nejvyššího správního soudu jsou vyloučeni z projednávání věci vzhledem k tomu, že působí na Nejvyšším správním soudu, který je v řízení žalovanou stranou. Z toho důvodu by ve věci nerozhodoval nezávislý a nestranný soud.

[8] Žalobci vznesli námitku podjatosti vůči soudcům třetího senátu i vůči všem ostatním soudcům Nejvyššího správního soudu. Primárně je však třeba zabývat se otázkou

podjatosti soudců rozhodujícího senátu a teprve v případě, je-li shledán důvod k vyloučení těchto soudců, může se Nejvyšší správní soud zabývat podjatostí jiných soudců (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 5. 2006, č. j. Nao 32/2005 - 33). První senát se proto zabýval nejprve otázkou, zda je dán důvod k vyloučení soudců třetího senátu z rozhodnutí o kasační stížnosti vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 4 As 46/2016.

[9] První senát na úvod zdůrazňuje, že rozhodnutí o vyloučení soudce z důvodů uvedených v ustanovení § 8 s. ř. s. představuje výjimku z ústavní zásady, podle níž nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci s tím, že příslušnost soudu i soudce stanoví zákon (čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Tak, jak zákon tuto příslušnost stanovil, je tato zásadně dána, a postup, kterým je věc odnímána příslušnému soudci a přikázána soudci jinému, je nutno chápat jako postup výjimečný. Vzhledem k tomu lze vyloučit soudce z projednávání a rozhodnutí přidělené věci jen vskutku výjimečně a z opravdu závažných důvodů, které mu reálně brání rozhodnout v souladu se zákonem nezaujatě a spravedlivě (srov. např. usnesení ze dne 29. 4. 2003, č. j. Nao 19/2003 - 16).

[10] Nejvyšší správní soud připouští, že v projednávaném případě nastává zvláštní situace, která *na první pohled* může působit absurdně. Jedna ze součástí určité instituce rozhoduje o žalobě proti celé instituci. Nejvyšší správní soud má však přesto za to, že nezávislost soudců je v dané věci zachována a soudci třetího senátu o kasační stížnosti rozhodnut mohou. K tomuto závěru ho vedly následující úvahy.

[11] Důvod vyloučení uvedený žalobci se týká všech soudců Nejvyššího správního soudu, což by mohlo znamenat, že o věci nemůže rozhodovat nikdo. Takový závěr však nelze přijmout, neboť vyloučení všech namítaných soudců o rozhodování o kasační stížnosti by ve výsledku paralyzovalo celý justiční systém. Nebyl by zde totiž nikdo, kdo by o vznesené námitce mohl rozhodnout, což mimo jiné i Evropský soud pro lidská práva ve své judikatuře označil za nepřípustné (srov. *Debled proti Belgii*, rozsudek ze dne 22. 9. 1994, č. 13839/88, § 37, nebo *Harabín proti Slovensku*, rozsudek ze dne 20. 11. 2012, č. 58688/11, § 139). Obdobný závěr ostatně přijal Nejvyšší správní soud v usnesení ze dne 27. 8. 2013, č. j. Nao 41/2013 - 56, kde konstatoval, že *„[p]ři rozhodování o vyloučení soudce je třeba mít na paměti též zachování funkčnosti soudu, resp. zákaz denegationis iustitiae, z čehož plyne, že výklad a aplikace ustanovení o vyloučení soudců nemohou vyústit v situaci, kdy již nebudou žádní soudci, kteří by o věci mohli rozhodovat - proto na vyšších stupních soudní soustavy, kde jsou možnosti substituce vyloučeného soudce omezenější, je namístě zaujmout k vylučování soudců přístup restriktivnější než na nižších stupních soudní soustavy, kde je řešení procesní situace v důsledku vyloučení soudců snazší, včetně možnosti přikázání věci jinému věcně příslušnému soudu.“*

[12] Onen „vztah k věci, účastníkům či zástupcům“ proto v případě nejvyšších soudů nelze vykládat extenzívně. Takovýto výklad totiž znemožňuje jiný ústavní imperativ – zákaz odmítnutí poskytnutí spravedlnosti. Pojem je tedy naopak třeba interpretovat ústavně konformně tak, aby bylo možné o mimořádném opravném prostředku vůbec rozhodnout.

[13] Reálné pochybnosti o podjatosti namítaných soudců tak s ohledem na výše uvedené může vyvolat pouze konkrétní tvrzení žalobců týkající se vztahu soudců k projednávané věci, jejím účastníkům či zástupcům. Obecnou námitku, podle níž soudci třetího senátu cítí sounáležitost k Nejvyššímu správnímu soudu, který je v řízení o kasační stížnosti žalovanou stranou, a jsou proto vyloučeni z rozhodování, nepovažuje Nejvyšší správní soud bez uvedení dalších konkrétních tvrzení za dostatečně důvodnou k vyvolání pochybností o podjatosti namítaných soudců. Soudci třetího senátu sami uvedli, že se ve věci necítí být podjati a ani jim není znám důvod zakládající jejich případnou podjatost.

[14] Obdobně lze poukázat na usnesení ze dne 28. 5. 2014, č. j. Nao 163/2014 - 29, kde Nejvyšší správní soud mimo jiné konstatoval, že důvodem pro vyloučení soudců správního úseku krajského soudu nemůže být bez dalšího skutečnost, že žalobce vede souběžně u jiného soudu jiný spor, v němž je žalován krajský soud, jehož soudci by měli být podjatí, a to ani tehdy, pokud se obě řízení týkají obdobné právní problematiky. Žalobci však neuvedli v tomto smyslu žádná jiná konkrétní tvrzení a svou námitku podjatosti opřeli pouze o příslušnost soudců třetího senátu k Nejvyššímu správnímu soudu coby žalovaného a o to, že tak, jako čtvrtý senát zveřejňují rozsudky na internetu všechny senáty. Jak výše uvedeno, o podjatosti bylo možné pochybovat, měl-li ve věci rozhodovat čtvrtý senát Nejvyššího správního soudu, který vydal rozsudek, v jehož zveřejnění žalobci spatřují nezákonný zásah. Nyní má ale o kasační stížnost rozhodnout třetí senát, který k věci samotné, k účastníkům, ani k jejich zástupcům nemá poměr způsobilý vyvolat důvodné pochybnosti o nepodjatosti jeho soudců. To, že i tento senát provádí anonymizování rozhodnutí a jejich zveřejňování na internetu rovněž konkrétní tvrzení nezakládá, neboť soud musí, tak jako v každé souzené věci, posoudit správnost svých postupů anonymizace a zveřejňování rozsudků *de novo*, a v případě, že tuto praxi shledá nezákonnou, vtělit tyto závěry do svého rozhodnutí. Že je Nejvyšší správní soud schopen takto reflektovat svoji činnost dokazuje každou změnou judikatury, kterou zavrhne svůj dosavadní právní názor jako nesprávný.

[15] Konkrétní důvod zavdávající pochybnostem o nestrannosti rozhodujících soudců nezakládá ani fakt, že za žalovaného v řízení vystupuje jeho předseda JUDr. Josef Baxa. Tento soudce není soudcem senátu projednávajícího kasační stížnost a nemůže se tak projednávání a rozhodování dané věci vůbec účastnit, a to ani v případě dlouhodobé nepřítomnosti některého ze soudců třetího senátu. Ani z funkce předsedy Nejvyššího správního soudu mu žádný vliv na rozhodování ve věci třetím senátem nepřísluší. Z titulu této funkce mu přísluší pouze role organizační a reprezentační, v žádném případě však možnost jakkoliv zasahovat do rozhodovací činnosti jiných soudců (srov. usnesení ze dne 10. 10. 2003, č. j. Nao 34/2003 - 37).

[16] Ve věci jsou navíc přítomny i další důležité institucionální záruky nezávislého rozhodování. V případě že by žalobci měli pocit, že rozhodnutí Nejvyššího správního soudu je plodem podjatého rozhodování, mají možnost se následně obrátit ústavní stížností na Ústavní soud (srov. § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu).

[17] Nejvyšší správní soud na základě výše uvedeného neshledal podjatost třetího senátu Nejvyššího správního soudu, ani jeho soudců Mgr. Radovana Havelce, JUDr. Jaroslava Vlašína a JUDr. Jana Vyklického pro rozhodování o kasační stížnosti žalobců vedené u

Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 4 As 46/2016. Uvedení soudci proto nejsou vyloučeni z projednávání a rozhodování v této věci.

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 11. května 2016

JUDr. Marie Žišková
předsedkyně senátu